

Відомості про публікацію: Наталя Кулалаєва, Ганна Романова, Леонід Романов
Організаційні засади дуальної форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи:* тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7-8 листоп. 2019 р.). Хмельницький : ХНУ, 2019. С. 147-148.

УДК 377.018-022.215(07)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

*Кулалаєва Наталя Валеріївна,
Романова Ганна Миколаївна,
Романов Леонід Анатолійович*

Зміна соціально-економічних умов розвитку України в контексті євроінтеграційних, демографічних, зовнішньополітичних та внутрідержавних процесів зумовлює низку перетворень у всіх сферах суспільного життя, зокрема освітній та виробничій. Сучасне реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) України націлене на посилення її практичної спрямованості, спонукає до створення в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) інноваційного освітньо-виробничого середовища й активного залучення до цього соціальних партнерів – замовників робітничих кадрів. Відповідно, активізується вивчення зарубіжного досвіду розвитку систем професійної освіти і навчання, залучаються кращі практики, серед яких найбільш актуальною та продуктивною виявилася дуальна форма здобуття освіти (Данія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Сінгапур та ін.). Саме тому в Україні відбувається накопичення практичного досвіду активного впровадження освітянами елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх фахівців.

Дуальна форма здобуття П(ПТ)О є способом її здобуття, що передбачає поєднання навчання здобувачів освіти у ЗП(ПТ)О з навчанням на робочих місцях на суб'єктах господарювання для набуття відповідної кваліфікації на основі договору [1]. Це тристороння угода, що укладається у письмовій формі та регламентує відносини між здобувачем П(ПТ)О, ЗП(ПТ)О та суб'єктом господарювання (СГ) з метою організації та провадження дуальної форми здобуття П(ПТ)О. Її завданням є забезпечення відповідності якості П(ПТ)О вимогам ринку праці з урахуванням поточних і перспективних потреб СГ усіх організаційно-правових форм і форм власності, а також розвитку державно-приватного партнерства у сфері П(ПТ)О [2].

Науковим дослідженням у галузі системної організації професійної освіти на основі методологічного принципу дуальності присвячені праці німецьких учених: Г. Бауман, В. Грайнерт, Г. Кершенштейнер, А. Ліпсмаєр, Г. Пецольд, А. Шелтен, К.

Штратман, Х. Штегман та ін. Уперше нову систему фабрично-заводського навчання, що поєднувала практичну роботу на виробництві з теоретичним навчанням, заклав німецький педагог Г. Кершенштейнер. Безпосередньо поняття «дуальна система» у педагогіці вперше було використане у Німеччині у середині 60-х років ХХ століття для позначення нової форми організації професійного навчання. Пізніше вона поширилась і на інші німецькомовні країни (Австрію, Швейцарію). Функціональними критеріями дуальної системи професійної підготовки згідно тверджень В. Грайнерта, є такі положення: регулювання ринком праці кількості працівників і здобувачів освіти; носієм професійного навчання є СГ (професійна підготовка відповідає державним законодавчим нормам і підлягає прямому або непрямому державному контролю); якість професійних кваліфікацій співвідноситься з вимогами СГ, держави та профспілок; фінансування професійної освіти за дуальною системою здійснюється переважно СГ, а також можливе з боку різних фондів і часткове держави; рівень систематизації професійної підготовки зумовлений потребами держави, суспільства і залежить від фінансування. Питання, що стосуються дуальної системи навчання, на пострадянському просторі вивчали науковці: Н. Абашкіна, І. Акімова, С. Амеліна, В. Аніщенко, І. Бойчевська, М. Дернова, Т. Козак, Н. Ничкало, Т. Постоян, В. Радкевич, С. Романов, Д. Торопов, Г. Федотова, К. Хюфнер та ін. На їхню думку, структура дуальної системи Німеччини, котра ґрунтується на цеховій організації праці та має давні традиції, надто тісно пов'язана із специфічним економічним і соціальним шляхом розвитку цієї країни. Дуальна форма здобуття П(ПТ)О ґрунтується на принципі взаємного зв'язку теорії з продуктивною діяльністю, що дає можливість її здобувачам не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях СГ та отримувати оплату праці. Вона також відповідає інтересам усіх суб'єктів цього процесу: держави, закладу П(ПТ)О, СГ та здобувачів П(ПТ)О [3]. За таких умов її успішне впровадження в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників потребує визначення та теоретичного обґрунтування організаційних засад дуальної форми навчання в ЗП(ПТ)О, а саме:

- ✓ законодавче врегулювання взаємодії, функцій, обов'язків усіх суб'єктів системи П(ПТ)О;
- ✓ розроблення моделей і механізмів державно-приватного партнерства, зокрема співпраці між ЗП(ПТ)О та СГ, що передбачають відповідні методи мотивації і стимулювання соціальних партнерів до участі в практичній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання;
- ✓ створення спеціальної незалежної платформи для здійснення системного моніторингу ринку праці як на державному, так і на регіональному рівнях та оперативного реагування на його потреби, тобто цілеспрямованої професійної

орієнтації, до якої залучені всі суб'єкти системи П(ПТ)О, які мають чітко визначені функції, обов'язки та повноваження;

✓ систематичне підвищення кваліфікації педагогічних працівників, спрямоване на опанування новітніми виробничими технологіями та створення інституту наставництва;

✓ оптимізація професійно-теоретичної підготовки майбутніх фахівців у ЗП(ПТ)О, орієнтована на використання електронних підручників, освітніх ресурсів, контент-бібліотек, SMART- комплексів тощо;

✓ модернізація матеріально-технічної бази системи П(ПТ)О: технологічне оновлення майстерень і лабораторій ЗП(ПТ)О; створення регіональних багатопрофільних ресурсних центрів; обладнання навчально-практичних центрів сучасною технікою; побудова технопарків тощо;

✓ соціальний захист здобувачів П(ПТ)О, що включає: гідні умови та безпеку навчання в ЗП(ПТ)О й на виробництві; медичне страхування; відповідну оплату праці та адаптацію до професійної діяльності.

Отже, проектування інноваційного освітньо-виробничого середовища й активного залучення до цього роботодавців з урахуванням запропонованих організаційних засад дуальної форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти сприятиме покращенню якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Література

1. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII // Законодавство України / ВР України : [офіц. веб-портал]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>.

2. Кабінет міністрів України (КМ), 2018. *Розпорядження Кабінету міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти»* [online] (Останнє оновлення 30 Жовтень 2018) Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-p#n9> [Дата звернення 30 Травень 2019].

3. Кулалаєва, Н., 2018. SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 15, с. 54-60.